

ภาษาไทยเริ่มมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน การเรียนเริ่มมีระเบียบแบบแผน โดยมีหนังสือจินตานิ เป็นหลักในการสอนภาษาไทย ผู้เรียนจะต้องเรียนจบหนังสือเล่มนี้และเรียนภาษาบาลีด้วย

3. สมัยกรุงธนบุรี สมัยกรุงธนบุรี บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงคราม ดังนั้น การศึกษาจึงไม่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริม

4. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไทยได้เริ่มติดต่อกับประเทศตะวันตก ความมุ่งหมายของการศึกษาจึงเริ่มเปลี่ยนไป คือ มีการเรียนรู้ตามแบบฝรั่ง แต่ก็ยังมุ่งเน้น ทางด้านศาสนา อักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และวิชาสามัญก็มุ่งให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็นสำคัญ

5. สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ความมุ่งหมาย ของการศึกษามุ่งฝึกคนเข้ารับราชการ เป็นประการสำคัญ เพราะระหว่งนั้นการคุกคามของ จักรวรรดินิยมตะวันตกมีอยู่มาก เพื่อให้รอกพ้นจากการแสวงหาอาณานิคมของฝรั่ง จึงมุ่ง จัดการเล่าเรียนให้แพร่หลาย โดยการเร่งการปฏิรูปการศึกษาเพื่อผลิตคนเข้ารับราชการ เพื่อให้ความรู้แก่ทวยราษฎร์ทั่วไปด้วย ดังนั้นความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาขึ้นนั้นก็เพื่อ ให้คนที่เข้ารับราชการมีความรู้สูงขึ้น และเพื่อให้ราษฎรรู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้ ทำเลชอย่างสามัญเป็น สำหรับใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพลเมืองดี

ต่อมาปรากฏว่า ราษฎรนิยมส่งลูกหลานเข้าเรียนเพื่อมุ่งหวังที่จะให้เข้ารับราชการ มากขึ้น จนไม่มีที่เรียน และไม่มีที่รับเข้าทำงาน ความมุ่งหมายของการศึกษาที่เน้นการศึกษา เพื่อรับราชการจึงต้องเปลี่ยนไป การศึกษาของชาติจึงเพื่อให้ราษฎรทุกคนได้เรียนรู้หนังสือ ทั่วประเทศโดยเร็วตามสมควรแก่สภาพ เพื่อออกไปประกอบอาชีพต่อไป และเปิดโอกาส ให้เฉพาะผู้ที่เรียนดีเท่านั้น ให้มีโอกาสเรียนต่อจนถึงวิชาชั้นสูงสุด

6. สมัยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2474 ซึ่งเป็นระยะก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ความมุ่งหมายของการศึกษามีได้ระบุไว้อย่าง ชัดเจน ทั้งนี้ เพราะแผนการศึกษาชาติหรือโครงการศึกษามุ่งจะฝึกหัดคนเพื่อใช้ในราชการ เท่านั้น เพราะในเวลานั้นกิจการของรัฐเริ่มขยายตัวมากขึ้น

ในระยะต่อมาเมื่อมีผู้สนใจรับการศึกษามากขึ้นและตำแหน่งหน้าที่ราชการไม่เพียงพอ กับจำนวนคนที่จะประสงค์จะเข้ารับราชการ รัฐบาลจึงได้เปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยขยายการศึกษาออกไปให้กว้าง เพื่อให้พลเมืองมีความรู้ในการทํามาหาเลี้ยงชีพได้ ตามควรแก่ศักยภาพของตน จะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2464 ได้มีพระราชบัญญัติประถมศึกษา เกิดขึ้น โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้เด็กที่อยู่ในวัยเล่าเรียนได้เรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา จนจบเท่าที่บังคับ ต้องเรียนจนจบประถมศึกษาปีที่ 5 และให้เรียนวิชา เพาะปลูกร้อยละ 90 เศษ นอกนั้นให้เรียนวิชาพาณิชยกรรมหรือหัตถกรรมโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทย จึงมุ่งหวังให้คนได้กระจายกันไปทำงาน จะได้ไม่มุ่งเพื่อเป็น เสมียนเพียงอย่างเดียว

ความมุ่งหมายของการศึกษาจึงได้เปลี่ยนแนวทางไปจากเดิม จากมุ่งหมายที่จะให้เข้ารับราชการ เป็นการมุ่งเพื่อให้มีความรู้เพื่อประกอบอาชีพตามศักยภาพแห่งตน ดังนั้น จึงได้มีการเพิ่มการศึกษาวิชาหาเลี้ยงชีพไปในการเรียนด้วย ได้แก่วิชาหัตถกรรม กสิกรรม พาณิชยกรรม การแพทย์ การครู และวิชาเสมียน

7. สมัยการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 - 2519)
ในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย คณะราษฎรซึ่งเป็นผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองได้เร่งทำนุบำรุง การศึกษา และถือหลักว่าถ้าประชาชนมีการศึกษาแล้ว จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของ ประเทศ ดังนั้นเมื่อได้จัดตั้งคณะรัฐบาลแล้ว ได้มีการตั้งกรมการศึกษารขึ้นมาเพื่อวางแผน การศึกษา สำหรับแผนการศึกษาชาติในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2475 - 2519 นั้นมีอยู่ 4 ฉบับ คือแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 แผนการศึกษา ชาติ พ.ศ. 2494 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 สำหรับแผนการศึกษาชาติภายหลัง เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ระบุความมุ่งหมายไว้อย่างชัดเจน และ ความมุ่งหมายที่ปรากฏในทุกแผนฯ คือมุ่งให้พลเมืองมีโอกาสได้รับการศึกษาเพื่อให้เป็น พลเมืองดี

ความมุ่งหมายของการศึกษาของแผนการศึกษาชาติฉบับต่าง ๆ มีดังนี้

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475

1. ความมุ่งหมายการศึกษาของชาติ คือ ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัธยาศัยของตน คือพอสมควรแก่ปัญญาและทุนทรัพย์ เพื่อทุกคนได้ประโยชน์แก่บ้านเมือง ในทางอาชีพซึ่งตนเกิดมาสำหรับกระทำ

2. เพื่อการอาชีพของตน กุลบุตร กุลธิดา ควรได้รับการศึกษาทั้งสายสามัญ และวิสามัญ ศึกษาทั้งสองฝ่าย ซึ่งกำหนดไว้เป็นขั้น ๆ ตามภูมิปัญญาและทุนทรัพย์

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479

1. รัฐมีความมุ่งหมายที่จะให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา เพื่อจะได้ทำหน้าที่ ตามระบอบรัฐธรรมนูญได้โดยเต็มที่ เพื่อทุกคนจะได้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและตนเอง ตามหน้าที่

2. เพื่อให้ได้ประโยชน์ตามหน้าที่ กุลบุตร กุลธิดา หึงได้รับการศึกษาทั้งสอง สถาน คือ สามัญศึกษากับอาชีวศึกษา

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัธยาศัย เพื่อทุกคน ได้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบ อาชีพ และมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

2. เพื่อการเป็นพลเมืองดี กุลบุตร กุลธิดา หึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียน จนอายุย่างเข้าปีที่ 15 เป็นอย่างน้อย

3. กุลบุตร กุลธิดา หึงชวนชวาทหาความรู้ความชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์ ต่อการประกอบอาชีพของตนสืบไปในภายหน้า

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

1. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่อัธยาศัย เพื่อเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพ สมบูรณ์ มีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและทำคุณ-

ประโยชน์แก่ประเทศชาติ

2. กุลบุตร กุลธิดา หิงชวนชวายนหาความรู้ประสบการณ์ อันจะเป็นประโยชน์แก่การทำงานของตนสืบไปในภายหน้า

3. ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครอง

8. สมัยปัจจุบัน ความมุ่งหมายของการศึกษาในปัจจุบันได้กล่าวไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ไว้ดังนี้

ตามนัยแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งเสริมสร้างคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง และความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ ความมุ่งหมายของการศึกษามีดังนี้

1. ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ของผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนา และหลักธรรม
2. ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัวและต่อตนเอง
4. ให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ มีความรักชาติ ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ
5. ให้มีความมั่นคงและคงความเสมอภาค ความสุจริตและความยุติธรรม
6. ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
7. ให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความสามารถในการประกอบอาชีพและการจับจ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ตลอดจนการร่วมมือกันประกอบกิจการและธุรกิจต่าง ๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย
8. ให้มีความสามารถในการคิดต่อทำความเข้าใจ และร่วมมือซึ่งกันและกัน

รัฐจัดการแสวงหาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญา และโดยสันติวิธี

9. ให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลป วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของประเทศ

ความมุ่งหมายที่ใดที่กำหนดไว้นี้เป็นความมุ่งหมายทั่วไปของการให้การศึกษาแก่ประชาชนในรัฐนับตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูง ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ส่วนจุดมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ละระดับของการศึกษาย่อมจะมีรายละเอียดเฉพาะปลีกย่อยไปอีก เช่นการประถมศึกษาที่มีจุดประสงค์โดยเฉพาะที่แตกต่างไปจากจุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับมัธยม แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นระดับใดหรือระบบใดก็ตาม ความมุ่งหมายใหญ่ทั้ง 9 ข้อนั้น เป็นสิ่งที่จะต้องยึดถือเป็นแกนกลางอยู่เสมอ

ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาตามลักษณะดังนี้

- ความมุ่งหมายการศึกษาในระดับวัยก่อนเข้าเรียน

1. เพื่อเตรียมตัวเด็กให้พร้อมที่จะช่วยตนเองได้
2. เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เจริญเติบโตทั้งร่างกาย อารมณ์ สมอง และสังคม
3. เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนในระดับต่อไป

- ความมุ่งหมายการศึกษาระดับประถมศึกษา

1. ให้เด็กมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน อ่านออกเขียนได้
2. ให้เรียนรู้ภาษาไทยได้ดี
3. ให้รู้จักนำวิทยาศาสตร์เบื้องต้นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการดำรงชีวิต
4. ให้รู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์และประหยัด
5. ให้มีความรู้ในวิชาที่มีความสำคัญ และสร้างความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพต่อไป

6. ให้ความรู้และทักษะพอที่จะดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
7. ให้อุจกการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ

- ความมุ่งหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

1. ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทั้งในส่วนรวมและส่วนย่อย
2. ให้ความรู้และทักษะพื้นฐานเพียงพอแก่การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การฝึกงาน หรือการศึกษาเพิ่มเติม
3. ให้มีเจตคติที่ดี ทอสมมาชีพทุกชนิด และให้มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ มีความชยันออกทน ูจกประหยัดในการบริโภคและสงวนทรัพยากร-ธรรมชาติ ตลอดจนมีความรู้เรื่องคุลยแห่งธรรมชาติและสิ่งแวดลอม
4. ให้มีการรู้สึกผูกพันกับท้องถิ่น
5. สงเสริมการผลิตคนเพื่อเป็นแรงงานระดับกลางของประเทศ
6. จัดประสบการนทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียนให้สอคล้องกัน
7. สงเสริมความกระหายใกรู
8. สงเสริมให้ยกย่องศกคศรียูไซ้แรงงาน
9. เปลียนคานิยมหรือสร้างคานิยมใหม่ขึ้นในสังคมไทย
10. ให้อมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

- ความมุ่งหมายการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา

1. มุงสงเสริมอาชีวศึกษาเกษตร
2. ให้สอคล้องกับความตองการแรงงานของประเทศ
3. สร้างความรู้สึกและความเป็นจริงเกี่ยวกับงานที่ไซ้แรงงานและไซ้สมอง ว่ามีเกียรติและศกคศเท่ากันกับผูทำงานอื่น ๆ
4. ให้ความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมไทย
5. เพื่อมุงสร้างอาชีพให้ทุกคน
6. ให้อินฐานอาชีวศึกษา

7. ให้มีความรู้ด้านอาชีพอนามัย เพื่อให้สามารถร่วมงานกันได้
อย่างเป็นธรรมชาติ
8. ส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจ และเจตคติที่ถูกต้องในแขนงวิชา
ที่ตนศึกษา ไม่มีปมค้อยในการศึกษาของตน
9. ส่งเสริมให้มีการ เรียนภาคปฏิบัติมากพอที่จะออกไปดำรงชีวิตในสังคมได้
10. ให้มีความรู้ความเข้าใจในการตลาด การสหกรณ์ เพื่อให้รู้จักพิทักษ์
ผลประโยชน์ของตน

- ความมุ่งหมายการศึกษาระดับฝึกหัดครู

1. เพื่อให้ความรู้ทางหลักการสอนและในวิชาที่สอน
2. เพื่อให้เป็นผู้รักการค้นคว้าและมีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
3. เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ถูกต้องอาชีพครู
4. เพื่อผลิตครูประเภทต่าง ๆ ให้มีปริมาณเพียงพอสำหรับการพัฒนาการศึกษา
5. ปลูกฝังให้มีความรักท้องถิ่น ปรารถนาจะกลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
6. ปลูกฝังค่านิยมให้คนที่เป็นครู มีนิสัยเสียสละไม่เห็นแก่ตัว

- ความมุ่งหมายการศึกษาระดับอุดมศึกษา

1. มุ่งสร้างไว้ ถวายทอดพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมของชาติอย่างฉลาด
ด้วยการตัดสินใจที่ถูกต้อง
2. ให้ความรู้ในวิชาชีพชั้นสูงและความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. สร้างคนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ของโลก โดยการพัฒนา
บุคลิกภาพของบุคคลให้เจริญขึ้น มีความรับผิดชอบและมีมโนธรรม
4. สร้างความเป็นผู้รักเรียนที่มีความสามารถในการเป็นผู้นำ
5. ให้เข้าใจชัดเจนในเรื่องโลก เอกภาพ ชีวิต และสังคมมนุษย์
6. ให้รู้จักและประยุกต์วิชาการเพื่อประโยชน์ของสังคม
7. วิจัยค้นคว้าเพื่อให้ประเทศไทยพึ่งตนเองได้ทางวิชาการ

- ความหมายการศึกษาประเภทการศึกษาพิเศษ

การศึกษาพิเศษนั้น หมายถึง :-

1. การศึกษาที่จัดให้เพื่อผู้ผิดปกติทางร่างกาย ค่อยโอกาสทางสังคม และเสียโอกาสทางการศึกษาเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์
2. การศึกษาของผู้มีสติปัญญาสูงเลิศเป็นพิเศษ

ความมุ่งหมาย

1. ให้มีความรู้ความสามารถพอที่จะออกไปประกอบอาชีพ เพื่อมิให้เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม
2. ให้มีความสามารถทำงานร่วมกันและดำรงชีวิตในสังคมปกติอย่างผาสุก เช่น บุคคลทั่วไป
3. ให้มีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองดี

- ความมุ่งหมายการศึกษาประเภทชนกลุ่มน้อย

1. ให้เรียนรู้ภาษาไทย และสำนึกในความสำคัญของภาษาไทยในฐานะเป็นภาษาประจำชาติไทย
2. เพื่อให้รู้เข้าใจ และภูมิใจในวัฒนธรรมไทยและประเทศไทย
3. เพื่อให้เข้าใจในความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ
4. ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมช่วยกระทำอันแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจ
5. ให้มีการยอมรับซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีงามของชนกลุ่มน้อย
6. ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องชาติ ศาสนา และภาษาไทยอย่างถูกต้อง
7. เพื่อขจัดความแตกต่างเหลือมล้ำในการดำรงชีวิต
8. ให้เป็นผู้มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้เป็นประโยชน์แก่สังคมที่ตนอาศัยอยู่อย่างเต็มใจและจริงจัง

- ความมุ่งหมายการศึกษาประเภทศึกษานอกโรงเรียน

1. ให้ทุกคนได้รับการศึกษาตลอดชีวิต
2. ให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่ศักยภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ และเพื่อยกฐานะระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
3. ให้ทุกคนได้รับการศึกษาวิชาชีพตามความต้องการของบุคคล สังคม ประเทศชาติ และความเหมาะสมของท้องถิ่น
4. จัดการศึกษาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับพื้นฐานที่ได้จากการศึกษา ในโรงเรียนและสังคม
5. ให้ทุกคนรู้จักทำงานด้วยตนเอง และการทำงานร่วมกับคนอื่น

3. ลักษณะของการจัดการศึกษา

เมื่อมองย้อนหลังไปยังอดีตก่อนแล้วจึงย้อนมาพิจารณาปัจจุบัน ทำให้มองเห็นสภาพการจัดการศึกษาในหลายศตวรรษที่ผ่านมา เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการมาทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการนี้เป็นไปในลักษณะของกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับวิถีทางแห่งชีวิตแบบต่าง ๆ และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้จากลักษณะของการจัดการศึกษาของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จัดเป็น 3 ลักษณะ คือ

- 3.1 การจัดการศึกษาเพื่อกลุ่มอภิสิทธิ์ชน (Elitism)
- 3.2 การจัดการศึกษาเพื่อผู้มีความสามารถ (Meritocracy)
- 3.3 การจัดการศึกษาเพื่อความเสมอภาคให้แก่คนทั่วไป (Egalitarianism)

แฮนเคอร์สันและแฮนเคอร์สัน (Henderson & Henderson) ได้เขียนว่า ในช่วงแรกการจัดการศึกษาเพื่อให้กลุ่มอภิสิทธิ์ชนหรือชนชั้นสูงเท่านั้น ประชาชนทั่วไปไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับสูง (Higher Education) หรือในมหาวิทยาลัย ต่อมาถือความสามารถของบุคคลเป็นหลัก ซึ่งความคิดในแนวนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างมากจนถึงปี ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) และในช่วงต่อมาแนวความคิดนี้ได้ถูกกลมกลืนไปกับการคิดเห็นของ Egalitarianism ซึ่งสนับสนุนการเปิดโอกาส

ให้คนทั่ว ๆ ไปไปได้รับการศึกษาในระดับสูง ปรวิชญาความศึกษามีผลหรืออิทธิพลในด้านการส่งเสริมการศึกษาในปัจจุบันมาก

สำหรับรายละเอียดของลักษณะการจัดการศึกษาที่จัดเป็น 3 ลักษณะดังกล่าว มีดังนี้

3.1 การจัดการศึกษาเพื่อกลุ่มอภิสิทธิ์ชน (Elitism)

ดร.ไพฑูริย์ ช่างเรียน โค้วถั่วถึง ความหมาย ที่มาและสาเหตุที่ต้องมี เอลิต -Elite ว่า Elite หมายถึง ความเป็นผู้นำ โดยนัยทั่วไป หมายถึงบุคคลที่เลือกเฟ้นมาอย่างดีแล้ว

ที่มาของ Elite คำว่า Elite เริ่มต้นจากอาชีพหนึ่งในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งความหมายในครั้งสุดท้ายหมายถึง ส่วนที่เลือกสรรแล้วหรือสินค้าชั้นสูงที่นำมาเสนอขาย (The choice part of flower of goods offered for sale) ต่อมาในศตวรรษที่ 18 คำว่า Elite มีความหมายกว้างไปอีก อันหมายถึง ความแตกต่าง (distinction) ในปัจจุบันความหมายของคำนี้กว้างขึ้นอีกเพราะมีการนำไปใช้มากขึ้น ความหมายจาก choiceness จึงกลายเป็น eminence อันหมายถึงความสูงเด่นของบุคคลในสังคม

ส่วนสาเหตุที่ต้องมี Elite นั้น ในทุกสังคมตั้งแต่สังคมครอบครัว สังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม ตลอดจนองค์กรอื่น ๆ ในชีวิตสังคม สิ่งแรกที่เกิดขึ้นก็คือ ความต้องการบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจหรือมีความฉลาดกว่าหลายคนในกลุ่มเดียวกันมาเป็นผู้คุ้มครองดูแล และช่วยเหลือบุคคลที่อ่อนแอกว่า บุคคลเช่นนี้จะกลายมาเป็นหัวหน้ากลุ่มของเขา และในที่สุดเขาจะเป็นตัวแทนในการบ่งบอกคุณค่าและทัศนคติของสังคมของเขา

หัวหน้ากลุ่มอาจเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูงกว่าทุกคนในกลุ่ม เมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น เขาก็จะเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาหรือต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น เมื่อนานเข้าคุณความดีที่เขาสร้างขึ้นก็จะฝังกินให้ทุกคนเคารพนับถือและยำเกรง และยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของสังคม และศักดิ์ฐานะที่ยกให้นี้จะสืบทอดไปให้บุคคลรุ่นต่อไปในตระกูลของเขา และครองความมีอำนาจในสังคมนั้นไว้ต่อมาเรื่อย ๆ ที่เขายังมีอำนาจอยู่ และ

อาจจะหมดไปเมื่อมีผู้เก่งกล้าหรือมีความสามารถมากกว่ามาแทน

ดังนั้นพอจะสรุปความหมายของ Elite ว่า คือบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า มีฐานะสูงในสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมหรือผู้มีอิทธิพิเศษในสังคมมากที่สุด เราเรียกว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีลักษณะของ "Elite" กล่าวอีกนัยหนึ่ง Elite คือชนชั้นสูงนั่นเอง ในกรณีที่บุคคลมี Elite จะต้องประกอบด้วยตำแหน่งการงานที่มีความรับผิดชอบกิจการสังคมของเขาเป็นพิเศษด้วย

Elite จึงประกอบด้วยบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่รู้จักกันดี และถูกยอมรับให้เป็นผู้นำในการงานหนึ่ง ๆ เช่น ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางธุรกิจ ผู้นำทางศิลปกรรม ผู้นำทางวิทยาศาสตร์ และผู้นำทางศาสนาพิธีการ ผู้นำเหล่านี้เป็นผู้มีอิทธิพลสำคัญในการที่จะเป็นผู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติกลุ่มกับทั้งเป็นผู้กำหนดคุณค่าทางสังคมด้วย

สรุปได้ว่า Elite หมายถึง

1. อิทธิพลและบารมี หรือเกียรติที่ยกให้แก่บุคคลตามลำดับชั้นต่าง ๆ

ในสังคม

2. ตำแหน่งสูงสุดภายในอำนาจหน้าที่การงานของบุคคล

ในหน้าของวารสารศึกษาศาสตร์สารได้กล่าวว่า สำหรับการศึกษาค้นคว้าที่จัดให้แก่พวก Elite นั้นเป็นการศึกษาที่แยกกลุ่มหัวกะติของสังคมออกจากคนส่วนใหญ่ มุ่งกะเกณฑ์ "คนที่ดีที่สุด" เข้าเป็นสมาชิกตามที่ใดกำหนดไว้ ดังนั้น โรงเรียนจึงทำหน้าที่เสมือนตะแกรง เริ่มจากชั้นประถม กลั่นกรองขึ้นไปตามลำดับ เพื่อจะเลือกสรรกลุ่มหัวกะติสำหรับอนาคต ส่วนการศึกษาในระดับสูงหรือชั้นมหาวิทยาลัยนั้น ถือกันว่าเป็นสตาบันทางการศึกษาของอภิสิทธิ์ชน ผู้ถือกำเนิดเกิดในตระกูลสูงและร่ำรวยมั่งคั่งเท่านั้น โดยจะเห็นได้ว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยจะถูกกำหนดให้สนองความต้องการของกลุ่มชนที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของยุคนั้นสมัยนั้นเสมอ ในสมัยกรีกและโรมันโบราณ มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเพาะปัญญา และหลอมจิตใจชนชั้นสูง วิชาที่สอนก็เป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professionals) เช่น การเมือง กฎหมาย และแพทย์ สำหรับพวกผู้ดีเหล่านั้นเท่านั้น จะไม่สอนวิชาชีพชั้นต่ำ (Crafts) อันเป็นวิชาทำมาหากินของสามัญชนเลย ในยุคมีมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเตรียมคน

ให้เป็นพระและเป็นขุนนางอันเป็นชนชั้นปกครองสมัยนั้น การฟื้นฟูคือปวิทยาการของกรีกและโรมันในยุคต่อมา ได้ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์และชีวิตปัจจุบันเพื่อผู้ขึ้นมาแทนที่การศึกษาเกี่ยวกับพระเจ้าและชีวิตในโลกหน้า แต่การสอนมุ่งสอนแต่วิชามนุษยศาสตร์ (Humanities) เพื่อความเป็นมนุษย์เพียงอย่างเดียว ทำให้การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเป็นเรื่องของชนชั้นสูงเพียงหยิบมือหนึ่ง ไม่สอดคล้องแม้แต่กับความต้องการของชนชั้นกลาง ซึ่งเกิดขึ้นในยุคนี้ อันได้แก่พวกพ่อค้า นายธนาคาร และพวกช่างฝีมือต่าง ๆ ในยุคปฏิรูปศาสนา แม้แต่การศึกษามวลชน (Mass or Universal Education) จะเกิดขึ้นและได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง แต่มหาวิทยาลัยยังคงเป็นเรื่องของชนชั้นปกครองเท่านั้น มหาวิทยาลัยเชิงยึดประโยชน์ (Utility) เป็นหลักสำคัญในการจัดหลักสูตร เมื่อวิทยาศาสตร์เริ่มเจริญขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 17 นี้เอง ชนชั้นกลางเริ่มมีอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในสมัยนี้ ฉะนั้นประโยชน์ที่ใช้เป็นกฎเกณฑ์จึงเป็นประโยชน์ของชนชั้นกลางเท่านั้น การปฏิวัติอุตสาหกรรมและการปฏิวัติประชาธิปไตยในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ส่งผลให้ชนชั้นกลางมีอำนาจเด็ดขาดในยุโรปและอเมริกา

นอกจากนี้ประเทศหลายประเทศต่างก็ได้ก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าในด้านอุตสาหกรรมมีผลโดยตรงต่อความก้าวหน้าทางการศึกษา เมื่อการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ขยายตัวไปยังประเทศต่าง ๆ หลายประเทศนั้น การปฏิวัติดังกล่าวได้เป็นแรงหนุนให้มีการขยายการศึกษามากขึ้น และยังเป็นเครื่องประกันได้ว่ากิจการอุตสาหกรรมมีแรงงานสำรองเพียงพอแก่ความจำเป็น และย่อมเป็นผลคืออีกอย่างหนึ่ง นั่นคือ การเปิดหนทางให้แก่บรรดาประชาชนทั่วไปได้เข้าสู่การศึกษาชั้นสูงในมหาวิทยาลัย ซึ่งแต่เดิมนั้นถือกันว่าเป็นสถาบันของพวกอภิสิทธิ์ชนผู้ถือกำเนิดขึ้นมาในตระกูลสูงและร่ำรวยมั่งคั่งเท่านั้น

3.2 การจัดการศึกษาเพื่อผู้มีความสามารถ (Meritocracy)

Meritocracy เป็นระบบที่ถือเอาความสามารถเป็นหลัก

(A system in which advancement is based on ability or achievement)

คือถือว่าประชาชนที่มีความสามารถควรจะได้รับการศึกษา ในหนังสือเรื่อง Republic
เพลโต (Plato) ได้กล่าวถึงความยุติธรรมทางการศึกษาไว้ว่า ความยุติธรรมทางการ
ศึกษานั้น เป็นสิ่งซึ่งนำไปสู่การค้นหามุคคผลที่มีความสามารถในแต่ละแขนง ซึ่งบุคคลเหล่านี้
สามารถหาประโยชน์ให้แก่สังคมได้มากที่สุด โดยเพลโต (Plato) กำหนดว่านักเรียน
ที่มีความสามารถเป็นเลิศควรจะได้รับโอกาสในการเข้าศึกษามากที่สุด เพื่อให้ให้เห็น
ชัดเจนขึ้น เพลโต (Plato) ได้แบ่งสังคมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับผู้ปกครอง
(Guardians) ระดับนักรบหรือทหาร (warriors) และระดับช่างฝีมือหรือทาส
(artisans) ชั้นทั้ง 3 ชั้นนี้เปรียบเสมือนโลหะ 3 ชนิด คือ ทอง เงิน และตะกั่ว
เด็กที่มีความสามารถเป็นเลิศเทียบเคียงเสมือนทอง เด็กพวกนี้ควรจะได้รับโอกาสพิเศษ
ในการศึกษา ส่วนเด็กที่มีความสามารถรองลงมา เปรียบเสมือนเงินและตะกั่ว นั้นควรจะได้รับ
โอกาสในการศึกษาลดหลั่นกันไป ในกรณีที่เด็กมีความสามารถเป็นพิเศษแต่เกิดใน
ครอบครัวซึ่งบิดามารดาไม่มีความสามารถถึงระดับนั้น ก็ไม่ได้หมายความว่าเด็กคนนั้น
จะถูกคัดสิทธิในการศึกษาแต่อย่างใด ในทำนองเดียวกัน เด็กที่มีไม่มีความสามารถ
เท่าที่ควร แต่ปรากฏว่าเกิดในตระกูลชนชั้นปกครองหรือทหาร ก็ไม่ได้หมายความว่า
เขาจะมีสิทธิพิเศษในการเข้ารับการศึกษาในระดับสูงแต่อย่างใด

บางคนคิดว่าความคิดเห็นของเพลโต (Plato) นั้นควรใช้ในรูปแบบกลับกัน
คือแทนที่จะให้ผู้ที่มีความสามารถมากได้รับการศึกษา ก็ควรจะให้ผู้ที่มีความสามารถน้อย
เป็นผู้ได้รับการศึกษาแทน เพราะพวกนี้มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษา ดังนั้น
เราต้องแยกนโยบายการไม่กีดกันในด้านการศึกษา (Reverse discrimination)
ออกเป็น 2 กรณีคือ

1. พวกที่มีความสามารถน้อยทางด้านปัญญาความรู้
2. พวกที่มีความสามารถน้อยเนื่องจากการถูกกีดกัน เพราะเป็นชนกลุ่มน้อย
หรือเพราะฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เขาได้รับไม่ดีพอ

บรูบาชเชอร์ (Brubacher) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า เราจะกำหนดได้อย่างไรว่า
ผู้ใดมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษา สำหรับในกรณีแรกดูไม่ค่อยมีเหตุผลเท่าไรนัก
ที่จะถือว่าบุคคลที่มีความสามารถ เป็นผู้ที่เหมาะสมควรจะได้สิทธิพิเศษในด้านการศึกษา แต่ถ้าเรา

ถือตามกฎเกณฑ์ของสังคมแล้ว จะต้องคิดเสมอว่าทฤษฎีทางค่านิยมของเพลโต (Plato) นั้นจะต้องมีสองสิ่งที่คู่กันไป สิ่งแรกคือการปรับปรุงความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล และอีกสิ่งหนึ่งก็คือการถือเอาประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นเกณฑ์ด้วย และนั่นก็หมายถึงว่าผู้ที่มีความสามารถมากคือพวกฉลาด ย่อมเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคมมากกว่าผู้ที่มีความสามารถน้อย ซึ่งควรจะได้รับโอกาสในการศึกษาลดหลั่นกันไป

สำหรับในกรณีที่สอง พวกที่ได้รับผลกระทบกระเทือนเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจและพวกที่ได้รับสิทธิน้อยกว่าพวกอื่น อย่างเช่น พวกชนกลุ่มน้อย เป็นต้น นโยบายการไม่กีดกัน เป็นความพยายามเพื่อที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดในอดีต ทฤษฎีนี้ไค้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่ได้รับสิทธิน้อยกว่าพวกอื่น (minority) จะต้องได้รับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น จนกระทั่ง เขาพวกนั้นมีการศึกษาเท่าเทียมกับพวกอื่น ๆ บางคนอาจมีความเห็นว่านโยบายการไม่กีดกันโดยเฉพาะทางค่านิยมการศึกษานั้น ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะชดเชยผลที่เกิดขึ้นในอดีต โดยเฉพาะความไม่ยุติธรรมที่พวกชนกลุ่มใหญ่ (majority) ที่มีต่อชนกลุ่มน้อย (minority) แต่เป็นความพยายามที่จะประกันว่าความยุติธรรมได้แผ่ออกไปสู่สังคมทั่วไป โดยเฉพาะในเรื่องนี้ก็คือ การศึกษาในปัจจุบันและในอนาคตที่จะตามมานั้นเอง ถ้าจะกล่าวกันอีกแง่หนึ่ง นโยบายการไม่กีดกันโดยเฉพาะทางค่านิยมการศึกษา ก็คือความพยายามที่จะสนับสนุนทฤษฎีค่านิยมยุติธรรมทางการศึกษาของพวกที่ถือความเสมอภาคเป็นหลัก (Egalitarianism) นั้นเอง

และบรูบาชเชอร์ (Brubacher) ยังไค้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีการเข้าศึกษาในวิทยาลัยตามแนวคิดของ Egalitarianism นั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ทฤษฎี ทฤษฎีแรกเริ่มต้นมาจากคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา ซึ่งกล่าวว่า "คนทุกคนถูกสร้างขึ้นมาเท่าเทียมกัน" (All men are created equal) ในระยะแรกที่ได้เขียนคำประกาศขึ้นนั้น มีบางคนอย่างเช่น คอค ฮาเวตัส (Claude Helvetius) มีความคิดว่า มนุษย์นั้นถูกสร้างขึ้นมาให้เท่าเทียมกันในค่านิยมคิดและจิตใจ และยังมีจ็ากส์โซ (Jean Jacques Rousseau) ผู้ซึ่งคิดว่าความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์นั้นเนื่องมาจากความแตกต่างทางค่านิยมการศึกษา ฮาเรส แมน (Harace Mann) ไค้กล่าวไว้ว่า การศึกษาคือเครื่องมือที่ดีที่สุดที่สามารถทำให้บุคคลเท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเราจะยึดหลักที่ว่าคนเรานั้นมีความเท่าเทียมกันโดยธรรมชาติ หรือยึดหลักที่ว่า การศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยทำให้คนเราเท่าเทียมกันก็ตาม ในทฤษฎีที่สองของ Egalitarianism ยอมรับว่าคนเรานั้นมีความสามารถที่แตกต่างกัน แต่ในทำนองเดียวกันทฤษฎีนี้ก็มุ่งในข้อที่ว่าแต่ละบุคคลควรจะได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน สำหรับการปรับปรุงแก้ไขในข้อแตกต่างที่มีอยู่

3.3 การจัดการศึกษาเพื่อความเสมอภาคให้แก่คนทั่วไป (Egalitarianism)

Egalitarianism สนับสนุนความเสมอภาคเป็นหลัก (Advocating the doctrine of equal political, economic, and legal rights for all citizens) เติมนั้นในความคิดเห็นของพวกชนชั้นสูง ได้กำหนดว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญสำหรับพวก Elite และความคิดเห็นนี้ได้ยึดถือมาจนกระทั่งปี ค.ศ.1940 (พ.ศ.2483) ปรัชญาของ Meritocracy นั้นถือว่าประชาชนที่มีความสามารถควรได้รับการศึกษา ความคิดในแนวนี้ได้ถูกกลืนไปกับความคิดเห็นของ Egalitarianism ซึ่งสนับสนุนการเปิดโอกาสให้คนทั่ว ๆ ไปได้รับการศึกษาในระดับสูง ปรัชญาความคิดของทั้ง 3 พวกนี้ได้มีผลหรืออิทธิพลในด้านส่งเสริมการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะของสหรัฐอเมริกา เหตุนี้ถึงแม้ว่าผลที่ออกมาจะทำให้เห็นได้ชัดว่าแนวความคิดของ Egalitarianism จะได้รับความนิยมต่อไปในอนาคต ตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 (พ.ศ.2513) เป็นต้นไป แต่มีวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยบางแห่งยังคงยึดถือและรับเฉพาะพวกที่มีสติปัญญาสูง (Intellectually elite) เท่านั้น เป็นหลักการที่ว่ามหาวิทยาลัยที่ดีและมีชื่อเสียงต้องการที่จะรักษาระดับการศึกษาหรือมาตรฐานการศึกษาของเขาไว้ ด้วยเหตุนี้สถาบันเหล่านี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเลือกสรรผู้ที่มีความฉลาดและความสามารถสูงเป็นพิเศษ เข้ารับการศึกษาคือ

สถาบันการศึกษานั้นเป็นเสมือนผลพลอยได้จากปรัชญาด้านการศึกษา ซึ่งมีส่วนรับใช้ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แนวความคิดของ Egalitarianism และโอกาสที่เท่าเทียมกัน (equality of opportunity) ไม่ได้กำหนดว่าทุก ๆ คนสามารถที่จะเข้าศึกษาในสถาบันหรือในโปรแกรมใดที่เขาต้องการ โดยไม่ต้องเอาพื้นฐานที่เขาามีมาก่อนเป็นหลัก เพียงแต่ว่าบุคคลนั้นควรจะได้รับโอกาสที่จะได้รับการศึกษาโดยพิจารณาถึงผลประโยชน์

และความสามารถของเขาเป็นหลัก

ลักษณะการจัดการศึกษาของประเทศไทย

การจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้น เริ่มมีหลักฐานในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี (พ.ศ. 1781 - 1921) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแบบโบราณ มีวังและวัดเป็นศูนย์กลางแห่งชุมชน สำนักเรียนมีสองแห่งคือ วัด เป็นสำนักเรียนของบรรดาบุตรหลานขุนนางและราษฎรทั่วไป มีพระเป็นผู้สอน อีกแห่งหนึ่งคือ สำนักราชบัณฑิต สอนแต่เฉพาะเจ้านายและบุตรหลานข้าราชการเท่านั้น

การศึกษาในสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893 - 2310) มีลักษณะต่างไปจากสมัยกรุงสุโขทัยตรงที่มีการศึกษาส่วนใหญ่ตกอยู่กับวัด ราษฎรนิยมพาลูกหลานไปเล่าเรียนกับพระ เพื่อการเตรียมสำหรับอุปสมบทในกาลข้างหน้า

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2310 - 2431) การศึกษายังคงดำเนินไปเช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือ วัดยังเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่พลเมือง การศึกษาที่รัฐเป็นผู้จัดเพิ่งเริ่มขึ้นในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นระยะที่ประเทศไทยเริ่มติดต่อกับชาติตะวันตกอย่างกว้างขวาง และรับอิทธิพลจากประเทศเหล่านั้นเข้ามา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาอังกฤษ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จ้างครูชาวอังกฤษเข้ามาถวายอักษรแก่พระราชโอรสและพระราชธิดาคด้วย

การศึกษาของไทยได้เริ่มวางรากฐานเป็นแบบแผนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนเป็นแห่งแรกขึ้นในพระบรมมหาราชวัง ให้แก่กุลบุตรกุลธิดาได้เล่าเรียน มีความรู้ความสามารถพอที่จะเข้ารับราชการได้ นอกจากนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแบบเรียนหลวง จัดการสอบไล่หนังสือไทย จัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร โรงเรียนเอกชน จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา คือ กรมศึกษาธิการ และมีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติเป็นฉบับแรกของประเทศ

จะเห็นได้ว่าในช่วงประวัติการจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้น มีการจัดการศึกษา

ให้ทั้งเจ้านายชั้นสูง ตลอดจนคนธรรมดาสามัญด้วย แต่สถานศึกษานั้นจัดแยกกันคนละแห่ง และหญิงมีโอกาสเรียนน้อยกว่าชาย

ต่อมาการจัดการศึกษาที่ได้วางรูปแบบไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระยะที่ผ่านมาก็ได้พยายามแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง แต่ก็เป็นที่ประจักษ์กันโดยทั่วไปว่าไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ จนกระทั่งกลายเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในปัจจุบัน เช่น การมุ่งผลิตข้าราชการ และแรงงานระดับสูง ก่อให้เกิดปัญหาบัณฑิตว่างงาน การจัดระบบการศึกษาที่มีขั้นตอนในการเลือกเฟ้นคนมากเกินไป และที่จัดการศึกษาให้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ทำให้มีคนจำนวนน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากการศึกษาอย่างเต็มที่ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้งให้มีความรู้เพียงอ่านออกเขียนได้ หรือกลายเป็นผู้ไร้การศึกษาในที่สุด

เมื่อมองสภาพและปัญหาการศึกษาไทยในปัจจุบันอย่างรอบคอบ จะเห็นได้ว่า ปัญหาส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงความคิดความปรารถนาของคนไทย และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานการศึกษาที่ผ่านมาแล้วนั่นเอง ที่ก่อให้เกิดปัญหาที่จำเป็นจะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลง

การที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาสังคมให้สอดคล้องกับภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมือง การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาจึงจำเป็นต้องทำพร้อม ๆ กันให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยการพัฒนาการศึกษา ซึ่งสิ่งสำคัญอันดับแรกคือให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา โดยพยายามเสริมสร้างพื้นฐานแห่งโอกาส และสิทธิของประชากร ในการได้รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันในทุกระดับการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเร่งให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และจะก่อให้เกิดผลในทางเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษาและการพัฒนาประเทศ และก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อประชาชนในด้านการพัฒนาความรู้ เพื่อสามารถออกไปประกอบอาชีพต่อไป

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ถ้าเราสังเกตธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะไม่มีใครสั่งสอน ก็มีความรักชีวิต พยายามที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชีวิต การรักษาชีวิต ให้ยืนยาวอยู่ต่อไปให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ จึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่จะต้องเรียนรู้ ให้เข้าใจกลไกและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดการ ชีวิตและสังคมให้สอดคล้องตามกัน อีกประการหนึ่งนั้นกระบวนการเสาะแสวงหาโชค และสร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ ก็จำเป็นต้องปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพแวดล้อมและสังคมมนุษย์ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไป จึงจะสามารถดำรงคุณประโยชน์ อันพึงประสงค์ได้ตลอดไป

บุคคลซึ่งอยู่รวมกลุ่มกันเป็นสังคม จำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาร่วมกันเป็นสิ่งที่ถ่ายทอด ความคิดเห็น ความรู้ ความเข้าใจต่อกัน และต่อสังคมอื่น ผู้บริหารกิจการของสังคมจึงมี ภาระที่จะต้องดำเนินการให้บุคคลมีความสามารถใช้ภาษาร่วม ตั้งแต่ระยะแรกที่เข้ามา เป็นสมาชิกของสังคม อนึ่ง แม้ว่าประเทศชาติอาจประกอบด้วยกลุ่มชนซึ่งอาจมีพื้นเพ วัฒนธรรมแตกต่างกันบ้างก็ตาม ก็เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้ภาษาร่วมภาษาเดียวกัน

การที่บุคคลจะดำรงชีพในสังคมโดยไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น แล้วยังอาจบำเพ็ญ คุณประโยชน์แก่สังคมได้ด้วยนั้น อย่างน้อยต้องมีความสามารถในการประกอบภาระงาน อันก่อให้เกิดผลิตผลเป็นปัจจัยสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม จึงต้องมีกระบวนการ เสริมสร้าง ความสามารถในการประกอบอาชีพให้เกิดขึ้นในสมาชิก โดยอาศัยทั้งรากฐานความรู้ และประสบการณ์ที่มนุษย์ได้สะสมกันมา กับที่ได้สร้างสรรค์พัฒนาใหม่ตามความต้องการของ สังคมปัจจุบัน

รากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยคือความเคารพในความ เป็นมนุษย์และในสิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคลอันมิควรล่วงละเมิด ในขณะที่เดียวกันก็เน้น ความสำคัญของความรับผิดชอบที่บุคคลพึงมีต่อสังคมส่วนรวมด้วย พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทุกคนจึงมีโอกาสเท่าเทียมกัน ในการที่จะเติบโตขึ้นในบรรยากาศอันเกื้อหนุน ส่งเสริมเขาให้มีอิสระเสรีภาพ และควรจะได้มีการส่งเสริมให้เขาเติบโตขึ้น เป็นผู้ที่มีน้ำใจ

เที่ยงธรรม สามารถแก้ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ได้ตามวิถีทางแห่งเหตุผลและคุณธรรม
ตามแบบแห่งอารยชน และพร้อมเสมอที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม

โดยเหตุที่ความรู้และประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็น และเป็นสิ่งที่จะขจัดปัญหา
และส่องสว่างวิถีชีวิต มนุษย์จึงได้ทุ่มเททรัพยากรเพื่อการเก็บรักษา ถ่ายทอด และ
เสาะแสวงหาความรู้ที่กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยการสร้างระบบและกรรมวิธีเพื่อ
ดำเนินการอันได้แก่การศึกษา

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่จรโลงและสืบพหุคมรกดทางปัญญา
และวัฒนธรรม ซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสมไว้ รวมทั้งเป็นแสงสว่างที่จะนำไปสู่ความรู้
ความเข้าใจธรรมชาติ อันเป็นสิ่งใหม่เพื่อชีวิตและสังคมที่ดีขึ้น ประกอบกับเป็นตัวเชื่อม
การสื่อสารความคิดความเข้าใจระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล จึงเป็นพื้นฐานในความมั่นคง
ของสังคม และความมั่นคงของประเทศชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร
และเป็นพื้นฐานโดยตรงในด้านสังคมจิตวิทยา หากปราศจากการศึกษาอันเป็นระบบและ
กระบวนการที่สำคัญอันเกี่ยวเนื่องกันตลอดชีวิต มนุษย์ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
ทั้งด้านสังคมและธรรมชาติของสังคมนั้น ๆ ประเทศชาติก็มิอาจจะอยู่รอดไปได้

ดังนั้น การศึกษาเป็นตัวเร่งที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ
ในสิ่งต่าง ๆ ในสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้ คือ

1. มุ่งให้บุคคลมีความสามารถในอาชีพไม่ว่าผู้นั้นจะอยู่ในอาชีพใด การศึกษา
มุ่งให้บุคคลมีทักษะในวิชาชีพของตน โดยสมัครใจและเต็มใจ ไม่รังเกียจว่าอาชีพของตน
จะสูงค่าอย่างไร เพราะให้ถือเสียว่าอาชีพทุกอย่างเป็นการสร้างสรรค์และอำนวยความสะดวก
สะดวกสบายให้แก่สังคม
2. มุ่งให้บุคคลเข้าสังคมได้ ผู้มีการศึกษาย่อมทราบดีเพราะได้เรียนรู้
เกี่ยวกับสังคม รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ว่าจะทำตัวอย่างใดในสังคมแบบนั้น
3. มุ่งให้มีจิตใจเพื่อสังคม รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักให้และรับ คนเรา
จะเข้าสังคมได้ก็จำเป็นจะต้องรู้กฎเกณฑ์และระเบียบของสังคมเสียก่อน เพื่อเป็นการ
เสริมสร้างบุคลิกลักษณะของตัวเอง นอกจากนี้ยังต้องรู้จักการเสียสละเพื่อประโยชน์-

ส่วนรวม และต้องคิดว่าประโยชน์ส่วนรวมนั้นสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว เมื่อบุคคลปฏิบัติได้ ก็ย่อมจะได้รับประโยชน์นานาประการอันเป็นผลพลอยได้จากการมีจิตใจเพื่อสังคม

4. มุ่งให้บุคคลทำงานที่มีประโยชน์แก่ตัวเองและสังคม ผู้ที่ได้รับการศึกษาย่อมรู้จักคุณค่าของงานที่ทำ อันเป็นผลตอบแทนในการใช้แรงงานในทางที่ดีและสุจริต เพื่อความสงบสุขของสังคม เพราะการทำงานที่มีประโยชน์เป็นการสร้างผลิตผล และใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปในทางที่ถูก ไม่เป็นการทำลายเศรษฐกิจของประเทศชาติ หรือทรัพยากรของชาติ งานที่มีประโยชน์นี้ต้องเป็นงานที่สุจริต ดังนั้น งานสุจริตทุกอย่างไม่ว่างานอะไรมีประโยชน์ทั้งนั้น ซึ่งเป็นธรรมชาติอยู่เองที่บุคคลกระทำย่อมมีประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม

กล่าวอีกนัยได้ว่า การศึกษาช่วยพัฒนามนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะช่วยพัฒนาทางด้านพุทธิศึกษา (Intellectual Education) อันได้แก่ สติปัญญา หรือมันสมอง ให้มนุษย์มีความฉลาดและรอบรู้ทั้งที่ใช้ความคิดและความจำ พัฒนาทางด้านจริยศึกษา (Moral Education) ความประพฤติและจิตใจ ให้มีความประพฤติดี มีจิตใจที่มีคุณธรรม มีมนุษยธรรม มีวัฒนธรรมและศีลธรรม ที่สังคมนั้น ๆ ยึดถือหรือที่สังคมต้องการ พัฒนาทางด้านพลศึกษา (Physical Education) คือความเจริญทางร่างกาย ให้มีพลานามัยแข็งแรง มีสุขภาพดี มีความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่าง ๆ ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ ปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจในเพศศึกษา และการดำรงชีวิตในครอบครัว ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักวิธีพักผ่อนที่ทำให้ร่างกายมีสุขภาพดียิ่งขึ้น และประการสุดท้ายหัตถศึกษา (Manual Education) การศึกษายังช่วยปูพื้นฐานให้รู้จักใช้มือ และความชำนาญต่าง ๆ เป็นการค้นคว้าหาความสามารถของตนในการประกอบอาชีพให้รู้ว่าจะมีฝีมือประกอบอาชีพที่ควรใช้แรงงานมนุษย์ ใดหรือไม่ ถ้าได้ควรเป็นอาชีพประเภทใด ขณะเดียวกันเป็นการฝึกอบรมให้ขยันขันแข็ง ไม่เสื่องาน และไม่ถูกกดขี่มือที่มนุษย์ใช้แรงงานของตนทำจนเป็นผลงานออกมา

สรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าประโยชน์ที่มนุษย์เราได้รับจากการศึกษานั้นมีมากมาย การศึกษามีส่วนช่วยพัฒนาคนในสังคมให้รู้จักเลือกสรรพฤติกรรมที่เหมาะสมมาใช้กับตนเอง

ให้รู้จักพัฒนาอาชีพของตน และมีส่วนช่วยให้รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรในประเทศได้อย่างฉลาด
ด้วย ในประเทศที่ล้าหลังทางเศรษฐกิจมีผลเนื่องมาจากความโง่เขลาเบาปัญญา เพราะ
มีพื้นฐานการศึกษาต่ำของพลเมือง การศึกษาต่ำมีผลทำให้ผลผลิตของประเทศและรายได้
ของประเทศต่ำ และในทางตรงกันข้าม ถ้าพลเมืองของประเทศได้รับการศึกษาดีจะมีผล
ต่อผลผลิตและรายได้ของประเทศ การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพลเมืองของ
ประเทศ ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว มีเสถียรภาพมั่นคง มีระดับการดำรง
ชีวิตสูง ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประเทศนั้น ๆ

ในการให้การศึกษานั้น นอกจากจะให้สมาชิกของสังคมมีความรู้ มีศีลธรรม
มีมารยาทดี มีร่างกายแข็งแรง เท่านั้นยังไม่พอ การศึกษาจะต้องฝึกอบรมให้ประชาชน
มีความสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามความต้องการและความเจริญของประเทศ
อีกด้วย ฉะนั้น การศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้พลเมืองมีความสามารถทั้ง 2 ประการ คือ

1. ความสามารถในการที่จะเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ คือ สามารถ
อยู่ร่วมในสังคมได้เป็นอย่างดี และดำเนินชีวิตให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. ความสามารถที่จะประกอบอาชีพสุจริตตามความถนัด และความชำนาญ
ที่ตนได้ศึกษามา เพื่อการดำรงชีวิตของตนและครอบครัวให้เป็นภาระแก่สังคมที่ตนอยู่ด้วย

นอกจากนี้ การศึกษายังสามารถส่งเสริมในเรื่องเหล่านี้อีกด้วย คือ

1. ความสามารถ จะอบรมสมาชิกของสังคมให้รู้จักใช้เหตุผล ใช้สติปัญญา
ในการแก้ปัญหาของตนเองและสังคมอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
2. ให้รู้จักแสวงหาความรู้ เพื่อส่งเสริมสติปัญญา และมีสติสัมปชัญญะ
สามารถที่คิดโน้มน้าวใจคิดหาเหตุผลอย่างมีวิจารณ์ญาณ
3. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. ให้รู้จักเคารพและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ ความเสมอภาคและหลักการ
ของระบอบประชาธิปไตย
5. ให้มีความรักชาติ และภาคภูมิใจในความเป็นมาของบ้านเมือง
6. ให้มีความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ

7. ให้สำนึกและช่วยกันรักษาความมั่นคง เสถียรภาพ เอกภาพ และความเจริญก้าวหน้าของชาติ
8. ให้รู้จักค่า ชื่นชมในค่านิยม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม
9. ให้รู้จักทำตนให้เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวและสังคม
10. ให้รู้จักใช้และสงวนทรัพยากรธรรมชาติ และสาธารณสมบัติ
11. สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้ และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติ

การศึกษายังมีส่วนอบรมบ่มนิสัยให้ประชาชนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ประหยัดและมีระเบียบวินัย มีสติ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตน ให้รู้จักพึ่งตนเอง และรู้จักช่วยเหลือปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น ให้มีกิจนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ การศึกษายังช่วยให้เรากำเนินชีวิตอย่างสงบสุข เช่น ให้รู้จักรักษาสุขภาพและอนามัยทั้งส่วนตนและชุมชน ให้มีศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ มีศีลธรรม รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการที่ประกอบอาชีพที่สุจริต

หนังสืออ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507. พระนคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507. หน้า 2 .
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. ความเป็นมาของแผนการศึกษาแห่งชาติ,
(เอกสารอันดับที่ 1 ชุดพัฒนาทางการศึกษา พระนคร : โรงพิมพ์มิ่งคล
การพิมพ์, 2504) หน้า 50 .
- เกหลง ปถาวลีหรี. ประวัติการศึกษาไทย. พระนคร : โรงพิมพ์บรรหาร, 2503.
หน้า 2 .
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. "การวิวัฒนาการแผนการศึกษาแห่งชาติ
อดีต - ปัจจุบัน", วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ. ปีที่ 11 เล่มที่ 4
(เมษายน - พฤษภาคม 2520). หน้า 30 - 35.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. 2519.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. นโยบายการศึกษาของประเทศไทย.
เอกสารอัครสำเนาเข้าปก, 2524.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. "ปฏิรูปแผนการศึกษาแห่งชาติ",
วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ. ปีที่ 9 ฉบับพิเศษ พ.ศ. 2518. หน้า 191.
- ฐิติพงษ์ ชรรมานุสรณ์และคณะ. พื้นฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษร-
เจริญทัศน์, 2522.
- ถวิล สุริยนต์และคณะ. ประมวลความรู้ชุดครูประถม 6 วิชา. พระนคร : สื่อสาร-
การค้า, 2501. หน้า 124.
- ช่วง บัณฑิต. "การปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียน", ประมวลบทความ
เกี่ยวกับการมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513. หน้า 521.

ทวีป อภิสวัสดิ์. "การศึกษาตลอดชีพ", ครูปริทัศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (สิงหาคม), 2520.

บรรณาธิการ. "บทนำ", ศึกษาศาสตร์สาร. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม - กันยายน 2523), หน้า 1 - 4.

บรรจง ชูสกุลชาติ. การศึกษาเพื่อชีวิต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2519.

บรรจง ชูสกุลชาติ. "โลกใหม่ในการศึกษา", วิทยาสาร. ปีที่ 29 ฉบับที่ 21 (1 พฤศจิกายน 2521), หน้า 36 - 39.

พาส หันนาคินทร์. การศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2521.

พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2513.
หน้า 7.

ไพบุลย์ ช่างเรียน. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2516.
หน้า 116 - 117.

ปิฎกโชติ สาขร, ดร. หลักการศึกษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภา, 2521.

วิทยากร เชียงกุล. แนวความคิดใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2521.

สวัสดิ์ จงกต. วิวัฒนาการการจัดรูปแบบการจัดการศึกษา. เอกสารประกอบการประชุม
ทางวิชาการครั้งที่ 3 บทเรียนในรอบร้อยปีที่ผ่านมา, 4 - 8 สิงหาคม 2512.
หน้า 4.

สิปพนนท์ เกตุทัต, ดร. "การศึกษากับความมั่นคงแห่งชาติ การปฏิรูปการศึกษา,"
รัฐสารวิทย์. เล่มที่ 20 ฉบับที่ 2 เมษายน 2521, หน้า 106 - 217.

สุมิตร คุณานุภร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518.
หน้า 44.

สุนทร ศรีวิภษา. พื้นฐานการศึกษา. ลพบุรี : หัดดโกศลการพิมพ์, 2522.

- อบรม สนิทบาลและชาวจีน ศรีไสยเพชร. พื้นฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไทร์, 2522.
- อารี โสคติพันธ์และคณะ. พื้นฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ : เฉลิมชัยการพิมพ์, 2520.
- อุทัย เศรษฐานนท์. พื้นฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
- เอกวิทย์ ฃ กลาง, คร. "เพื่อความเข้าใจสารและธรรมชาติของการศึกษา", หนังสือขุควรรณไวยากรณ์ . พระนคร ฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514. หน้า 4.
- Algo D. Henderson and Jean Glidden Henderson. Higher Education in America. (Problems, Priorities and Perspects) Jossey-Bass Publishers, San Francisco. Washington. London. 1975. P. 44-47.
- A.S. Hornby, E.B. Gatenby, H. Wakefield. The Advance learner's Dictionary of Current English. (London : Oxford University Press, 1961.) p. 368.
- Carter V. Good. Dictionary of Education. (New York : McGraw-Hill Book Co., Inc. 1959) p. 191.
- Dunham, Franklin, et al. Encyclopedia. ed. New York University Encyclopedia Division, (1961), 250.
- John S. Brubacher. On the Philosophy of Higher Education. Jossy-Bass Publishers, San Francisco. Washington. London. 1978. p. 56-67.
- . Webster's New International Dictionary of English Language. 2 nd. ed. Landar : G Bell + Sans; LTD, 1955.